

המוקד להגנת הפרט

HAMOKED Center for the Defence of the Individual

هموكيد - مركز الدفاع عن الفرد

איחוד משפחות בשטחים

עם כיבוש השטחים בשנת 1967 ערכה ישראל מפקד אוכלוסין בגדה המערבית וברצועת עזה. מאז, למעט ילדים עד גיל 16, מי שאינו רשום במרשם האוכלוסין, יכול (לכאורה) להירשם כתושב רק באמצעות בקשה לאיחוד משפחות (אחמ"ש).

למרות שהסכמי אוסלו העבירו באופן פורמאלי את סמכויות ניהול מרשם האוכלוסין בשטחים לרשות הפלסטינית, בפועל, למעט במקרים חריגים, מונעת ישראל איחוד משפחות בשטחים. בבסיס מדיניותה של ישראל עומדת הגישה כי לתושבי השטחים לא קיימת זכות לאיחוד משפחות, ואישורים שבכל זאת ניתנים, אינם אלא מחווה של חסד מצד ישראל. מדיניות ההקפאה של ישראל נובעת משיקולים פוליטיים זרים, נעשית בניגוד לחובות המוטלות על הכובש על פי המשפט הבינלאומי, וגורמת לפגיעה מהותית בזכויותיהם של עשרות אלפי פלסטינים, המבקשים לחיות עם משפחתם בגדה המערבית.

1967	ישראל עורכת מפקד אוכלוסין בגדה המערבית וברצועת עזה. פלסטינים הנוכחים בשטחים נרשמים במרשם האוכלוסין כתושבי קבע.
1967	ישראל מאפשרת לתושבי השטחים להגיש בקשות לאיחוד משפחות עבור קרוביהם מדרגה ראשונה, שהפכו לפליטים בעקבות המלחמה, למעט עבור גברים בגילאים 16-60, שחזרתם לשטחים נאסרה. במסגרת זו מותרת, עד שנת 1973, חזרתם של כ-45,000 פליטים מתוך 140,000 בקשות שהוגשו.
1973	ישראל משנה את מדיניותה וקובעת כי, למעט במקרים חריגים, אין איחוד משפחות בשטחים. אישורים שבכל זאת ניתנים, אינם אלא "מחווה של חסד" מצד ישראל.
1979	150,000 בקשות לאיחוד משפחות תלויות ועומדות. רק כאלף בקשות מאושרות מדי שנה.
1983	ישראל קובעת לראשונה כי בקשות של תושבי השטחים שנישאו לתושבי חו"ל תיבחנה בכפוף לשני שיקולים: א. שיקולי ממשל – בדרך כלל מדובר במתן הטבה למשפחות של משתפי פעולה; לעיתים רחוקות גם בפלסטינים בעלי הון שהתחייבו להשקיע בשטחים. ב. שיקולים הומניטאריים "במקרים יוצאי דופן ומיוחדים ביותר".
1989	ישראל מגרשת מהשטחים למעלה ממאתיים נשים וילדיהן, שהמתינו לשווא לאישור בקשות לאיחוד משפחות ושפניותיהן להארכת תוקף רישיון הביקור שבידיהן לא נענו.
5.6.1990	בעקבות עתירה שהגישו ארגוני זכויות אדם לבג"ץ, קובעת ישראל הסדר, לפיו הנשים והילדים שגורשו או עזבו את השטחים מרצונם בשנת 1989 – כיוון שפניותיהן להארכת תוקף רישיון הביקור שבידיהן לא נענו – יוכלו לחזור לביתם ויוענק להם מעמד של "מבקר לטווח ארוך" בשטחים.
2.8.1990	בעקבות מלחמת המפרץ מגורשים המוני עובדים פלסטינים מכווית וממדינות המפרץ. רבים מהם חוזרים לשטחים הכבושים עם נשותיהם וילדיהם, שנכנסים לגדה המערבית מכוח רישיונות ביקור לשלושה חודשים.

1991	ישראל דורשת מנשים וילדים – שנכנסו לגדה ולרצועת עזה ברישיונות ביקור אחרי יוני 1990 – לעזוב את השטחים, בכללם מאות ממשפחות העובדים ששבו מהמפרץ הפרסי, להם אין לאן לחזור. המדינה דוחה את דרישתם של ארגוני זכויות האדם, להחיל על הנשים והילדים הללו את ההסדר של "מבקר לטווח ארוך" מיוני 1990.
26.11.1992	בעקבות שורה של עתירות לבג"ץ שמגיש המוקד להגנת הפרט בנושא איחוד משפחות בשטחים, משנה ישראל את מדיניותה ונוצרת "אוכלוסיית בג"ץ הראשונה": בני זוג של תושבי השטחים שנכנסו לשטחים מראשית 1990 ועד סוף אוגוסט 1992 מקבלים רישיונות ביקור לטווח ארוך בשטחים, במסגרת הליך איחוד משפחות.
22.8.1993	בתגובה לעתירות המוקד, מודיעה ישראל כי לאור שיחות השלום, החליטה לאשר את כל הבקשות לאיחוד משפחות של מי שנכללים באוכלוסיית בג"ץ הראשונה. בנוסף מודיעה ישראל על מכסה שנתית של 2,000 אישורים לבקשות לאיחוד משפחות.
2.2.1994	"אוכלוסיית בג"ץ השנייה" – ישראל מודיעה לבית המשפט העליון, בתגובה לעתירות המוקד, כי תושבי חו"ל שנישאו לתושבי השטחים ושהו בהם או קיבלו רישיון ביקור אליהם בתאריכים 1.9.1992-31.8.1993, מקבלים מעמד של "מבקר לטווח ארוך".
24.9.1995	הסכמי אוסלו בין ישראל והרשות הפלסטינית: - מעוגנת ההכרה בקשר הנישואין כמצדיק איחוד משפחות. - סמכויות ניהול מרשם האוכלוסין מועברות לרשות הפלסטינית; אישור בקשות לאיחוד משפחות והנפקת רישיונות הביקור לזרים נשארים בסמכותה של ישראל.
28.9.2000	עם פרוץ האינתיפאדה השנייה, מקפידה ישראל כליל את הטיפול ברישיונות ביקור ובבקשות לאיחוד משפחות. המפקד הצבאי מסרב לקבל בקשות מהרשות הפלסטינית ונמנע מלטפל בבקשות שכבר היו בידיו. בקשות שאושרו קודם לכן אינן ניתנות למימוש.
2006	עם עליית תנועת החמאס לשלטון, מודיעה ישראל על ניתוק מלא של כל קשריה עם הרשות, לרבות אלה הנוגעים לעניין מרשם האוכלוסין.
2007	המוקד מגיש עשרות עתירות פרטניות ועקרוניות כנגד מדיניות ישראל, המונעת מפלסטינים תושבי השטחים לקיים חיי משפחה ולחיות עם בני זוגם וילדיהם בשטחים. בין השאר, דורש המוקד משלטונות הצבא לחדול מסירובם לטפל בפניות לאיחוד משפחות המועברות אליהם, לקבל מגורמי הרשות הפלסטינית בקשות לרישיונות ביקור ולאיחוד משפחות, ולהכיר בקשר הזוגיות כשלעצמו כקריטריון לאישור הבקשות.
29.1.2008	ישראל מודיעה כי החליטה לפתוח בהליך לקראת אישור מספר מסוים של בקשות לאיחוד משפחות, כחלק מ"מחווה מדינית" לממשלה בראשות אבו מאזן. מדובר רק בבקשות עבור בני זוג, שכבר שהו בשטחים באותה עת מכוח רישיונות ביקור.
2.10.2008	מתוך כ-50,000 בקשות לאיחוד משפחות, אותן התחייבה ישראל לבחון במסגרת ה"מחווה" הפוליטית, אושרו כ-32,000 בקשות. מאז נקבעה ה"מחווה", מסרבת ישראל לאשר בקשות שלא במסגרת הרשימות שהועברו לקראת המחווה – בהן גם בקשות בעניינם של מי שהיו זכאים להירשם ממילא, במסגרת הסדרים אחרים, כגון "אוכלוסיית בג"ץ ראשונה" וכדומה.
10.2.2009	הבחירות בישראל והשינוי בהרכב הממשלה והעומד בראשה, מביאים לעצירה גמורה של אישור בקשות לאיחוד משפחות, גם במסגרת ה"מחווה", ולהתקבעות מדיניות ההקפאה המוחלטת.